

Kommentar: Stemmeaftaler er et etisk problem

Flere partier trækker et ekstra mandat ved at betale for valgforbundene. Det er et etisk problem, mener forskere.

Af Yosef Bhatti og Kasper Møller Hansen, Institut for Statskundskab

Som EU-blogger EU Zoo har afdækket, tager partierne sig ofte godt betalt, når de indgår aftaler om valgforbund.

Således skulle Radikale Venstre angiveligt have betalt en stagiaire (en praktikant, red.) i Bruxelles såvel som rejser til den kristendemokratiske ledelse som tak for partiets deltagelse i valgforbundet, der sikrede det radikale mandat i 2004.

Kilder tæt på de radikales partitop bekræfter, at en lignende aftale er indgået med SF og Socialdemokratiet for det forestående valg.

Der er ingen grund til at tro, at de ovennævnte partier skulle være de eneste, der følger sådanne praksisser. Aftalerne er imidlertid etisk yderst problematiske, da det svarer til handle med stemmer.

Ved kommunal- og europaparlamentsvalg kan partierne indgå valgforbund. Et valgforbund er i udgangspunktet et valgteknisk samarbejde, som betyder, at en gruppe af partier bliver behandlet som en enhed, når mandatene skal fordeles.

Ved europaparlamentsvalget 7. juni indgår Radikale Venstre, SF og Socialdemokratiet i ét af valgforbundene. Et andet består af de to nejbevægelser. Endelig er Venstre og Konservative i forbund med Liberal Alliance. Kun Dansk Folkeparti indgår ikke i valgforbund.

Fordele og ulemper

Der er både fordele og ulemper forbundet med valgforbundene. På den ene side minimerer de risikoen for stemmespild, idet ens stemme ikke umiddelbart går tabt, selv om ens parti får færre stemmer end mindstekravet til et mandat.

Derimod arbejder stemmerne sammen inden for valgforbundet og kan betyde, at ens parti alligevel kommer ind, fordi de andre partier i valgforbundet har stemmer ?tilovers?.

Det kan selvfølgelig også gå den anden vej, at ens partis stemmer hjælper de andre partier i valgforbundet til et mandat, de ellers ikke ville have fået. Selv når ens eget parti ikke får gavn af ordningen, kan ens stemme altså stadig gavn for dem, partiet har allieret sig med.

På den anden side gør valgforbundene valghandlingen mere kompliceret og uforudsigelig, idet man ikke på forhånd kan vide, om ens stemme ender hos en af de øvrige partier i forbundet, eller om ens parti får overført stemmer fra de andre partier i valgforbundet.

Det er særligt problematisk, hvis der er store politiske forskelle internt i et valgforbund, hvilket er tilfældet ved valget på søndag, hvor f.eks. Radikale Venstre tilhører den liberale gruppe,

Socialdemokratiet den socialdemokratiske gruppe og SF den grønne gruppe i Europaparlamentet.

Man kan med andre ord risikere at stemme på den ene fløj i parlamentet og støtte den anden.

Problematikken var også aktuel ved sidste EP-valg, hvor Kristendemokraterne til flere kernevælgeres store fortrydelse endte med at trække et mandat for de radikales Anders Samuelsen.

For partierne er fordelene, at de kan komme lettere til deres mandater, fordi stemmerne i første omgang bliver fordelt mellem valgforbundene, inden de bliver fordelt internt mellem partierne i valgforbundet.

Et mandat ved det forestående EP-valg koster maksimalt 7,7 procent (100/13) af stemmerne, men hvis f.eks. nejbevægelserne opnår henholdsvis 3,3 procent og 3,4 procent af stemmerne, vil bevægelsen med de 3,4 procent opnå mandatet.

Det sker, fordi valgforbundet tilsammen trækker mandatet, som derefter fordeles mellem de to partier. Denne tilsyneladende teknikalitet gør det især fordelagtigt for store partier at gå sammen med partier uden mulighed for at opnå et mandat.

Muligheden for at trække et ekstra mandat er faktisk så værdifuld, at det er fristende for nogle partier at betale for valgforbundene. Det er her, at filmen knækker.

Stemmen solgt på forhånd

Et af de mest centrale principper i den danske valglov er at give alle borgere mulighed for at stemme frit. Det er derfor, at vi har hemmelig stemmeafgivning. Vi har faktisk pligt til at afgive vores stemme hemmeligt. Ellers kunne der være risiko for, at personer kunne presses til at stemme efter en andens ønske eller direkte at sælge sin stemme.

Nu viser det sig imidlertid, at nogle partier allerede på forhånd har solgt vores stemme til højstbydende og andre købt dem.

Disse politiske studehandler er måske en naturlig af det politiske spil, men der, hvor partierne går over stregen i forbindelse med valgforbundene, er for det første, at handlen omhandler de faktiske stemmer og ikke, hvordan de indvalgte stemmer på nogle afgrænsede emner i parlamentet.

Derfor er partiernes ageren ikke meget anderledes, end hvis en borger personligt solgte sin stemme. I USA har flere forsøgt at sælge deres stemmer på internettet. F.eks. sidste sommer, da den 19-årige amerikaner Max Sander satte sin stemme til det amerikanske præsidentvalg til salg på eBay. Auktionen var muligvis ment som en spøg, men det stod hurtigt klart, at Sanders risikerede en længerevarende fængselsstraf for sin gerning.

Selv om det til sidst lykkedes Sanders at undgå fængslet ved acceptere samfundstjeneste, illustrerer den voldsomme polemik omkring sagen, hvor fundamental modstanden mod køb og salg af stemmer er i demokratiske systemer.

Et andet problem er, at partierne sælger deres stemmerne for mere eller mindre pekuniære ydelser som rejser og studentermedhjælpere, før valghandlingen er påbegyndt og uden vælgernes viden. Som vælgere ved vi altså ikke, hvad vi er solgt og købt for.

Parti bør melde ud

I et bredere perspektiv risikerer den omtalte praksis at øge betydningen af økonomiske midler til at opnå politisk indflydelse. Bliver det legitimt, at stemmer handles, har ressourcestærke partier en fordel over for ressourcetsvage partier. Især de mindre partier kan føle sig pressede til at indgå i valgforbund.

Står man udenfor, risikerer man at stå tomhændet efter valget. Giver man sine stemmer til det store parti, får man trods alt lidt håndører i form af arbejdskraft og rejser til Bruxelles.

Partiernes praksis stiller også spørgsmålet om, hvor grænsen skal gå. Hvad kan man tillade at give for en stemme?

Og hvis det er rimeligt at betale pekuniært for et mandat til Europaparlamentet, hvorfor skulle det så ikke være rimeligt at lade de samme elementer indgå i forhandlingerne i Folketinget?

Bliver det næste, at partierne kan få betalt tre sekretærer for at stemme ja til finansloven?

Der skal altså ikke herske nogen tvivl om, at stemmehandlen er etisk dybt problematisk. Den er dog ikke ulovlig.

Betyder det så, at man intet kan gøre? Naturligvis ikke.

Løsningen ligger som altid i et demokratisk system i som borger at insistere på åbenhed. Partierne bør melde åbent ud omkring, hvilke aftaler der ligger til grund for valgforbundene.

Præcis hvordan er aftalen i SF, Socialdemokratiets og de radikales valgforbund skruet sammen? Får Liberal Alliance en lignende betaling fra Venstre og Konservative?

Hvad er aftalen mellem de to nejbevægelser? Får vi aftalerne frem i lyset, har vælgerne trods alt en mulighed for at gennemskue og, hvis man skønner det nødvendigt, at sanktionere praksissen. Kan man som vælger risikere, at ens stemme bliver solgt, må man med andre ord som minimum have krav på at vide, hvad den bliver solgt for.

Printet fra politiken.dk Torsdag 4. jun 2009

Ophavsretten tilhører Politiken. Informationerne må alene anvendes til egen, ikke-kommerciel brug. Artiklen kan findes på adressen: <http://politiken.dk/debat/article724655.ece>